

कविर्भार्गवः। पवमानः सोमः। जगती।

एष प्र कोशे मधुमाँ अचिक्रदइन्द्रस्य वज्रो वपुषो वपुष्टरः।

अभीमृतस्य सुदुघा घृतश्रुतो वाश्रा अर्षन्ति पयसेव धेनवः ॥ ९.०७७.०१

एषः- अयं रसः। मधुमान्- मधुरः। कोशे- प्रतीके। प्र- प्रकर्षेण। अचिक्रदत्- अशब्दयत्।
इन्द्रस्य- ईशनाधिदैवतस्य। वज्रः- आयुधभूतः। वपुषो वपुष्टरः- अतिशयेन बीजवत्ता। ईम्-
एनम्। अभि- अभितः। ऋतस्य- प्रकृतिनियतिभूतसत्यस्य। सुदुघाः- शोभनदोग्धयः। घृतश्रुतः-
दीप्तिस्त्रावका धाराः। वाश्राः- शब्दयन्त्यः। धेनवः- गावः। पयसा- दुग्धेन। इव। अर्षन्ति-
सरन्ति ॥१॥

स पूर्व्यः पवते यं दिवस्परि श्येनो मथायदिषितस्तिरो रजः।

स मध्व आ युवते वेविजान इत्कृशानोरस्तुर्मनसाह बिभ्युषा ॥ ९.०७७.०२

यम्। दिवस्परि- चित्ताकाशे। श्येनः- मुमुक्षाप्रतीकः। मथायत्- मथ्नाति। सः- असौ। पूर्व्यः-
पुरातनः। इषितः- प्रेरितः। रजः- लोकान्। तिरः- अतिक्रम्य सरति। सः- तादृशः। वेविजानः-
चलितः। आ- समन्तात्। मध्वः- स्वमाधुर्यम्। युवते- मिश्रयति। कृशानोः-तनूकरणशीलस्य।
कृशं करोतीति कृशानुः। अस्तुः- क्षेप्तुः सकाशात्। बिभ्युषा- भीतेन। मनसा- चित्तेन। आह-
भवन्मन्त्रमुपासको ब्रवीति ॥२॥

ते नः पूर्वास उपरास इन्दवो महे वाजाय धन्वन्तु गोमते।

ईक्षेण्यासो अहो३ न चारवो ब्रह्मब्रह्म ये जुजुषुर्हविर्विः ॥ ९.०७७.०३

ईक्षेण्यासः- दर्शनीयाः । अह्यो न- आहननादिकर्मकर्यो नार्य इव । चारवः- कल्याणाः । ब्रह्मब्रह्म-
प्रतिमन्त्रम् । हविर्हविः- प्रतिहव्यम् । ये । जुजुषुः- सेवन्ते । ते- अमी । पूर्वासः- पुरातनाः ।
उपरासः- असक्ताः । इन्दवः- क्लेदनशीला रसाः । नः- अस्माकम् । वाजाय- संपदे । महे- महते ।
गोमते- ज्योतिर्मननाय । धन्वन्तु- सरन्तु । ॥३॥

अयं नो विद्वान्वनवद्वनुष्यत इन्दुः सत्राचा मनसा पुरुष्टुतः ।

इनस्य यः सद्ने गर्भमादधे गवामुरुज्जमभ्यर्षति व्रजम् ॥ ९.०७७.०४

अयम्- एषः । पुरुष्टुतः- बहुभिः स्तुतः । नः- अस्माकम् । इन्दुः- क्लेदनशीलो रसः । सत्राचा-
सहाञ्चता । मनसा- चित्तेन । विद्वान्- ज्ञानी । वनुष्यतः- आश्रयितुमिच्छतः । वनत्- संभजति ।
यः । इनस्य- ईश्वरस्येन्द्रस्य । सद्ने- धाम्नि अन्तरिक्षे हृदये वा । गर्भ- हर्षबीजम् । आदधे-
धृतवान् । सः । गवाम्- चिद्रश्मीनाम् । उरुज्जम्- प्रभूतसद्भावनाजनकम् । व्रजम्- समूहम् ।
अभ्यर्षति- अभिसरति ॥४॥

चक्रिर्दिवः पवते कृत्व्यो रसो महौ अदब्धो वरुणो हुरुग्यते ।

असावि मित्रो वृजनेषु यज्ञियोऽत्यो न यूथे वृषयुः कनिक्रदत् ॥ ९.०७७.०५

दिवः- नभसश्चित्ताकाशस्य वा । चक्रिः- कर्ता । कृत्व्यः- शोभनकर्मकर्ता । रसः । पवते- क्षरति ।
महान्- महात्मा । अदब्धः- अहिंसनीयः । वरुणः- चित्तदेशबन्धकः । हुरुग्यते-
कौटिल्याख्यचित्तदेशबन्धनाय यतते । मित्रः- सुहृत् । असावि- निष्पन्नो भवति । वृजनेषु- कण्डेषु ।
यज्ञियः- पूज्यः । वृषयुः- वर्षणकामः । अत्यः- तुरगः । यूथे न- स्वगणे इव । कनिक्रदत्-
अशब्दयत् ॥५॥